

Lenka Kalášova

Meteorický zjev F. X. Šalby a jeho zrcadlení v českém písemnictví a kulturním životě v brzy už navrátilném století od jeho prvních slovesných projevů si uvědomují i dožívající i nastupující už několikere generace ve svých odzvědech v literatuře a v umění. Stále však chybí hlubší ohled do jeho života osobního, který by účastně byl práv všem osudovým nitkám, z nichž byl neopakovatelně složen růst celistvé osobnosti jeho od školky po hrob. Pro takové stavivo i psychologické i faktografické může ničeho pomíjeti, co ještě vesterníci ať přátelé, stílel nebo odpůrci věděli, vědí a mohou doložiti.

Z takových světků jsou i Šalbovi denní služebníci a hospodyně. Víme, že péči o Šalbovo vezdejší denní žití si svým časem pokládaly za čest a povinnost i některé Šalbovy přítelkyně z kruhu intelektuálních, jež své vztahy a zkušenosti samy vypsalý, v nich především tři soupeřnice - rivalky Růžena Svobodová, Zdenka Braunerová, Ludmila Kottnerová, nehledě k těm, jež se projevíly v korespon-

denci svou ochotou v tom směru pomoci. Ale přihlídneme-li tu spíše k silám námezným, jejichž služba F. X. Šaldovi stala se legendární látkou pro příspěvky k biographie romancé, co tu látky nalezneme hodné pozornu: v oddanosti věrných ale věru prostinkých duší Aloisie Kalivodové v době, kdy si F. X. Š. vydělával skrovný chlebiček v redakci Otova Slovníku Naučného a po její smrti, v březnu 1903, Antonie Círnkové, pověstného „šneka“, který mu vlácel tašku plnou knih z „Lázní“ Jo Klementina k přednáškám. Po těchto dvou světlých, obětavých postavách zjevo temný a démonický, Antonie Jichová, hebefrenická původkyň mnoha trapností. Ale pak brzy přišla do Šaldova bytu v Kanálské ulici jako hospodyně bytost tak oddaná a věrná, že překlenula tu neblahou periodu k plné spokojenosti a věčnému uhlazení svého službovánce. Žaška a obdivovatelka Růženy Svobodové básnička Růžena Schwarzová doporučila Šaldovi roku 1929 svou jihočeskou krajanku Lenku Kalášovou a přivedla ji představit.

Apolena Kalášová narodila se v Lubech u Klatov roku 1899 v nemajetné zemědělské rodině a pátá vyměnila svou práci na poličkách za službu v Praze u „pana profesora“. Její prostota a obdivu plná ostýchavost vůči spisovateli se Šaldovi líbila, zvláště když brzy poznal její lásku ke čtení básniček. Nadále měl Šalda postaráno o vzornou čistotu v bytě,

včasné vyprání prádla, o ostrážitou cerberovskou službu u dveří svého domicilu. Ještě zápor tu však přece byl: vaření a stravování bylo chudické a jednotvárné (Marian Schaller v mém sborníku z roku 1938 svědčí, že jako klášterní infirmář viděl „jak bídně se Šalva živil“). Lenka se brzy seznamovala s Šalvovými přáteli a známými mezi literáty, neboť ho často „služebně“ doprovázela do přednášek, do schůzí, do lázní a prázdninových pobytů. Zachovalose z plných osmi let její služby u Šalvy více takových fotografických svědků, na nichž je vidět, že Lenka se sice prostě, ale slušně dovedla obléknout a patřičně diskrétně se chovat. Tak ji vidíme na snímku z roku 1930 ve Šlaci v parku na lavičce s FXŠ a Pavlou Buzkové, na snímku z roku 1934 10. května při Šalvově přednášce na slavnosti Boženy Němcové ve Evoraně Lobkovického paláce v Praze III., na snímku z roku 1935 ve skupině u hradečtina vídeňského spisovatele Gejzy Váňase, Hany Gregorové a její dcery Dagmar jako Šalvovy průvodkyně. Stěhovala se s FXŠ do nového jeho bytu, z Kanálské ulice, kde bydlil od roku 1921 ve vlastní jeho vile v Dobříčovicích dne 20. dubna 1934, do pražského alternativního bytu v Lesehradech na Doubkově na Smíchově v polovici října 1934. V Dobříčovicích se jí líbilo nejvíce, tam mohla i zahrabovat, a bosa, jako kdysi doma v Lubech.

Mnoho Šalvových návštěvníků musilo projit nejdříve jejím prostřením a ona profesorovi důvěrnicky hlásila, kdo přišel a mnohokrát se proto její jméno čte v Šalvovské korespondenci i v posmrtných projevech za Šalvu. Postupem let stávala se jakousi jeho sekretářkou

a Šaldův poměr k ní stále vlnnější, což si našlo výraz i v oslovování „Leničko“. Byla jistě z těch, kterých se Šaldůva smrt dotkla citově nehlouběji a její stesk za panem profesorem byl nevymizitelný po celý zbytek jejího života. Nabytí jí, která do dvou pytlů sebrala po Šaldově smrti jeho korespondenci, byla by se nám zachovala podstatně hubeněji; protože Šaldův bratr Alois si jí zprvu vůbec nevšiml. Dna smutku po ztracení době denní služby u svého pána, hojně si v reminiscencích na něho dopisovala s Šaldovými přítelkyněmi s Pavlou Buzkovou do Prahy, s Marií Nejeplínskou do Kácova. Stykala se také s Libuší Blažkovou pozvednou Siebenscheinovou, když si tato podivně rozklaná osoba ze svých osobních důvodů vzala bratra profesorova, vdovec Aloise Šaldů, ale styky přerušila, když se dověděla, jak zřetelně rozpravívá za krveí pomoci svého prvního manžela, tud' jako „Blažková-Šaldová“ F.X. Šaldůvu zachovanou přijatou jím korespondenci.

Bečlivě ochraňovala památky z obou Šaldových bytů, pokud jí po likvidaci ve prospěch Jedličkova ústavu zbyly, pár kusů nábytku, fotografie v albu, Šaldův portrét od Maxe Švalbinského, portrét Růženy Svobodové od Heleny Emingerové, dedikované knihy i to, co píetně vyloučila jako odhozené básnické náčrtky z kůže na papír. Když F.X. zemřel, bezy jí přinutili se vystěhovat, byt v Lesehradce musela vyklidit do 29. 9. 1937. Zanedlouho dostala nabídku, aby se stala hospodyní u hudebního skladatele Zra Labislava Vyepálka, ale dala přednost lehčímu zaměstnání, od září 1937 v nakladatelství Melantrich, později v nakladatelství Máj a když likvidovali, od r. 1951 v Orbisu. Odtud, ze štockárny nakladatelství šla do důchodu. Bydřela v muzně skrovné

světlice, kde se zároveň spalo, vařilo i pralo, v přízemí činžáku na Žižkově v Borivojově ulici č. 103, odkud také odvezena do nemocnice ke smrti 15. února 1977 a 19. 2. 1977 byla v Motole zpopelněna.

Poslední leta jejího života jí laskavou a přátelskou pomoc a záštitu věnoval z titulu své funkce v Ústavu pro českou literaturu a Památníku národního písemnictví Dr. Rudolf Havel, z jehož občasných návštěv se s uspokojením těšila. Dr. Havel se proto přirozeně stal vykonavatelem její poslední vůle, obstaral nemocniční a pohřební náležitosti a likvidoval to, co v bytě ještě zbylo, pro kulturní památkové využití. Já dříve častěji docházel do Lenciina bytu na přátelské pohovory o FXŠ a v dobách intenzivního budování mého archivu ke životu a dílu F. X. Šaldy v letech 1937 až 1959 leccos literárně cenného jsem od ní obdržel a životopisně se FXŠ týkajícího zaznamenal. Dra Havela jsem však upozornil, že skřín, o níž FXŠ tvrdil, že je po René Maria Rilkevi, by se měla dostat do naší muzejní Rilkovy síně ve Vchotových Janovicích, a Dr. Havel to vskutku zaručil, že 5. 5. 1977 si Národní museum ke uvedenému účelu Rilkovu skřín odvezlo. Nebudeť tyto zásluhy mezi všemi klady Dr. Havelova působení zapomenuty.

Dr. Bohumír Lífka